

Československo v letech 1918 - 1945

První světová válka	Čeči se obrátili proti monarchii - ke státům Dohody. Odboj vedl Masaryk . Roku 1915 tvoří v Paříži Český komitét. Domácí odboj Maffie (Klofáč, Kramář, Rašín), spojka mezi Mafií a Komitétem Beneš. Český komitét - myšlenka samostatné ČSR. Roku 1916 komitét přejmenován na Národní radu. Zahraniční odboj fungoval, doma až do roku 1917 se ozývaly hlasy pro monarchii, ale situace byla neutěšená, bída, hlad. Masaryk v USA roku 1918 uzavírá Pittsburskou dohodu pro ustanovení společného státu Čechů a Slováků.
Československé legie	Ve francouzské armádě - cizinecké legie. Rota Nazdar (Štefánik), od r. 1917 československé jednotky vytvořili již spojeneckou armádu, např. v roce 1915 bitva u Arrasu. Ještě větší zájem byl o vstup do Ruských legií (70 000 mužů), např. vítězná bitva u Zborova (1917), obsadily i celou transsibiřskou magistrálu. Až počátkem roku 1918 byly vytvořeny legie také v Itálii. Vojenské úspěchy českých legií státy Dohody oceňovaly - velký význam pro vybudování samostatného státu.
Zrození státu	18.10. 1918 Masaryk proklamuje ve Washingtonské deklaraci nezávislé Československo. 28.10.1918 R-U přijímá podmínky prezidenta USA Wilsona, že pouhá autonomie států nestačí. Ihned propukly manifestace, strhávání rakouských znaků, do čela nekrvavého povstání tzv. muži 28. října (Klofáč, Švehla). R-U kapitulovalo 3.11.1918. Na základě jednání v Paříži se k Československu připojila i Podkarpatská Rus. Správy země se chápé Národní výbor a místní Národní výbory. Centrálním úřadem se stává Národní shromáždění, které na prvním zasedání 14.11.1918 sesadilo Habsburky, svolalo republiku a dosadilo za prezidenta Masaryka a v čele vlády stál Karel Kramář.
Po válce	Němci v pohraničí usilují o odtržení a připojení k Rakouským zemím, ale je za podpory vojska odpor Němců odražen. Konflikty na Slovensku s maďarskou menšinou, které bylo za pomoci francouzských vyšších důstojníků vyřešeny. Také spory o Těšínsko, jež v roce 1920 definitivně připadlo ČSR. Dva roky po válce se tedy řešily spory o pohraničí. Nová mapa ČSR byla potvrzena na mírové konferenci ve Versailles - tzv. Versaillská mírová konference
Tvář nového státu	Ustanovení státních symbolů - státní vlajka, malý, střední a velký státní znak, státní pečeť. Nová měna - koruna, haléř. Nové poštovní známky, uzákoněna česká hymna a slovenská hymna. Roku 1920 přijata národním shromážděním ústava. Oficiální název Republika československá. Demokratický charakter státu - práva pro všechny občany bez rozdílu, svoboda tisku, sdružování, svobodné náboženské vyznání.
Republika	V prosinci 1918 zrušeny šlechtické tituly, zaveden 8 hodinová

	pracovní doba, rozsáhlá pozemková reforma (rozparcelování pozemků nad 250ha), vznikají dělnické rady, právo na stávku, zdokonaluje se zdravotní pojištění. To vše v nedostatku potravin, oblečení, topiva. Nové rozložení vládnoucích sil - parlament, kde měly převahu především socialistické strany: sociální demokracie, národní socialisté, agrární strana. První tvorba státního rozpočtu.
Znaky demokracie	Oddělení moci zákonodárné, výkonné, soudní. Omezena moc prezidenta. Svobodný tisk, parlament kontrolující vládu. Republika rozdělena vnitřně na relativně samostatná území (Čechy, Morava, Slovensko, Podkarpatská Rus).
Demokracie se brání	Rozpory v nejsilnější straně sociální demokracie - boj o Lidový dům (část členů orientace na Bolševické Rusko - bolševická levice) - roku 1921 se toto radikální levicové křídlo odštěpilo a byla založen KSČ. 20. léta byla pak díky prosperitě a hospodářskému růstu klid, přelom přinesl až rok 1929 a krize, nezaměstnanost, snižování životní úrovně. Prostor pro demagogy všeho druhu. Na Slovensku a mezi Němci fašizující pravice, v Čechách krajní levice - kritika kapitalismu, sliby ráje na zemi po vzoru SSSR. Pravicoví fašisté (nelze ztotožňovat s německým fašismem) nezískali většinu. Snaha "zprava i zleva" omezit demokracii, nastolit pořádek. A tak roku 1933 přijaty přísnější zákony na ochranu republiky, omezena tisková svoboda, rozpuštěna německá nacistická strana.
Domov národů	Národnostní otázka - v ČSR: Češi, Slováci, Němci, Poláci, Maďaři, Rusíni. Všichni ale měli právo mít zástupce v parlamentu a v obecních, městských radách. Německá menšina byla početnější než Slovenský národ.
Zemědělství	V českých zemích nejproduktivnější, Slovensko a Rus zaostalejší. Pozemková reforma, rozparcelování šlechtické půdy, orná půda rozdělena mezi 640 000 rodin. Po reformě jen 8% obyvatelstva nevlastnilo půdu. Rozparcelování přineslo kultivaci krajiny (remízky, meze). Ruční práce v zemědělství postupně nahrazována stroji (secí, mlátičky, traktory), prosperovaly hlavně větší statky a ti, kteří se nebáli aplikovat nejmodernější metody - vyšlechtěná sadba, přesně dávkovaná hnojiva, specializované chovy), stoupá soběstačnost republiky, i když není zcela pokryta (dovoz 19%). Úsilí o vysoké clo (na rozdíl od průmyslu, aby mohl dobře vyvážet).
Průmysl	Made in Czechoslovakia. ¾ průmyslové produkce R-U. Rozvinuté české země, chudší Slovensko a ve středověku žijící Podkarpatská Rus. Důsledné zavádění strojů a nových technologií, úbytek ruční práce, hromadná výroba vytlačuje tradiční řemesla - tlak na investice (kapitál) - ten mají jen velké podniky a mohou si tak dovolit moderní stroje, vznikají první kartely, spojování velkých podniků. Drobní a střední podnikatelé pohlcování konkurencí. Rozmach firmy Baťa - kromě nabídky

	práce také sociální politika. Roku 1924 dosáhla výroba v ČSR předválečného stavu. Rozvoj dopravy, elektrifikace. Nízká nezaměstnanost (1%). Stoupá životní úroveň i sociální jistoty všech vrstev obyvatel. Ale existují i značné rozdíly (19 000Kč/hod - bankéř Preiss x kvalifikovaný dělník 900Kč/měsíc). I přes rozmach průmyslu byla země agrárně-průmyslovou (35% zemědělství, 34 průmysl, 31% služby). Desáté místo ve světě v celosvětové výrobě (1,4%). Vývoz zpravidla převažoval nad dovozem a z toho další zisky.
Doprava	Automobilka Škoda (spojení Škody a Laurin,Klement), Tatra, Praga. Výroba letadel (Aero, Walter), Kovařík, Wichterle (zemědělské stroje). Zestátnění železnice (13 500km), silnice (68 000 km), rozvoj říční dopravy (dolní Vltava a Labe). Ve městech dominovaly tramvaje více než dnes. Kolo, bryčka (na venkově) tažená koněm.
Peníze hýbou světem	Rozvoj obchodu a ekonomický rozmach. Vznik obchodních domů. Vznik daní z příjmů - základ pro státní rozpočet. Koruna silnou měnou. Vznik nových bankovních ústavů. Nejsilnější banky Živnostenská a Agrární. V bankách uložen i zahraniční kapitál (asi 30%). Stát financuje mnoho veřejných staveb, rozsáhlé sociální výdaje, výdaje na obranu republiky, vyrovnávání rozdílů mezi jednotlivými zeměmi. ČSR bylo relativně bohaté a drželo krok s ostatními zeměmi. Spořitelní knížky - jistota pro střadatele a kapitál pro průmyslové investice.
Velká krize	Černý pátek na Newyorské burze (1929). Vede k omezení výroby, poklesu mezd, propouštění, oslabení kupní síly obyvatel. Roku 1931 rozvrat světových financí - definitivní odklon od svobodného a ničím nerušeného podnikání a volnou hru kapitálu nahradily větší či menší zásahy států do hospodářství. Krize vede však i k lepší a efektivnější výrobě. Výroba klesá o 60%, vláda se snaží bojovat proti krizi různými prostředky (půjčky, dotace zemědělcům, kartelový zákon - omezení monopolu velkých podniků), částečné znehodnocení měny - tzn. zlevnění zboží na cizích trzích, jeho lepší vývoz. Přesto velká krize, nezaměstnanost, organizace hladových pochodů, stávky těch, co ještě měli práci. Těžké situace využívají politické strany krajní pravice i levice, především KSČ. Hospodářský rozmach až v polovině 30.let, ale souvisí hlavně se zbrojením a ochranou republiky.
Jak se žilo ve 20. a 30. letech	Střední třída - úředníci, učitelé, kvalifikovaní dělníci, drobní živnostníci. Chudší - námezdní dělníci, zemědělstí dělníci, služky. Bohatí - podnikatelé, bankéři, velkoobchodníci. Na Rusi bez elektřiny, rozhlasu, automobil považován za ďábelský stroj. Nejvíce obyvatel ve střední třídě. Plat učitele 1100Kč, dělníka 850Kč, ministra 9000Kč. Ceny: např. salám 10Kč, mouka 3Kč, boty 19Kč, žehlička 75Kč, hodinky 240Kč, uhlí 4Kč, elektřina 2,70Kč, vysavač 1500Kč, ložnice 3600Kč, auto 18000Kč.

Práce základ blahobytu	Byla ceněna poctivá práce. S prací rostl blahobyt. Pracovalo se těžce, často bez dovolené. Na venkově těžká rolnická práce, ale lidé nebyli na nikom závislí. Peníze se neutrácely. Soukromá malovýroba utužovala rodinné vztahy. Ženy při dětech ve většině případů nechodily do práce. V mnoha domácnostech pomáhala služebná. Práce pro budoucnost - do nemovitostí, do podnikání. S penězi se nakládalo velmi opatrně.
Zábava a odpočinek	Nedělní výlety (i v sobotu dopoledne se pracovalo). Na dovolenou na venkov k příbuzným, později i k moři do Jugoslávie. Biograf - ve 20. letech němý, ve 30. letech ozvučený. Popularitu si získal i rozhlas, gramofon - tanec. Muži chodili do hospody (karty) nebo do spolků. Tělocvičné jednoty Sokol - cvičení, ale i ochotnické divadlo. Pořádání bálů: hasičské, myslivecké, rybářské.. Ve městech bary a noční podniky. Rozšířený tělesný pohyb a cvičení, ale sport jak jej známe dnes ne tolik. Oblibu získával tenis, lyžování, bruslení, plavárny, turistika. Náboženský život - nedělní návštěva kostela.
Móda	Krácení účesů, sukní, ženy odhalují paže, kolena. Ideál vysoké, štíhlé ženy bez boků a poprsí, kouřící cigaretu. Postupně se sukně prodlužují, do ženského šatníku také dlouhé kalhoty, jemné průsvitné punčochy. Mužská móda - praktičtější a pohodlnější - frak nahradil smoking, cylindry vystřídal plstěný klobouk. Sportovní oblečení (svetry, kalhoty). Na vesnici civilní oblečení bez větších změn, ale nahrazovalo to kroje.
Architektura	Urbanismus - úprava měst. Výstavba zahradních čtvrtí. Již běžně používaný železobeton, sklo. Baťovy domky. V architektuře účelnost, stavěly se vládní a správní budovy.
Kultura	Rozvoj dramatického umění a hudby. Otevření NDM v Ostravě, Slovenské národní divadlo v Bratislavě a další. V 30. letech v 30 divadel. Hudba - Bohuslav Martinů, Skupa - Hurvínek, Ježek. Vlasta Burian. Prudký rozmach české literatury, zejména poezie (reakce na vznik nového státu, nových hodnot). V poezii Jiří Wolker (neutěšené poválečné poměry), ve 30. letech surrealismus (varování před nebezpečím války). V próze K. Čapek, J. Hašek (Švejk), F. Kafka, K. Poláček, Vančura, Bass... Rozvoj literární kritiky (F.X. Šalda). Rozmach literárních a uměleckých kavárniček a vinárniček.
Tisk a rozhlas	Mnoho časopisů a novin. Hlavní deníky okolo 200 000 výtisků. Ilustrované a zábavné časopisy. Lidové noviny, Národní politika (seriózní tisk), bulvár. Pramenem zpráv Československá tisková kancelář. Rozhlas od roku 1923 (druhá země po Británii v Evropě). Od roku 1934 se veřejnost seznamuje s možností TV vysílání, pokusný vysílač v roce 1937 (válka přerušila). Vzniká také naučná literatura (Ottův slovník naučný). Informace se šířily poštou, telegrafní a telefonní sítí, od roku 1919 i letecká pošta.

Věda	Kromě Karlovy univerzity i dvě společnosti: Královská česká společnost nauk a Česká akademie věd a umění (spíše jen podpora a reprezentace vědy). Potřeba založit skutečné vědecké pracoviště - zřídit knihovny, laboratoře, vychovat odborníky. Vznikají vědecké ústavy - např. Masarykova akademie práce, Ústav slovanský, Československá akademie zemědělská, Státní ústavy (historický, geologický, aj.). Výchova odborníků na VŠ - UK (10 000 studentů). V lednu 1919 zřízena Masarykova univerzita v Brně a UJAK v Bratislavě, v roce 1920 ČVUT. Vznikají i nové vědecké archivy a knihovny
Školství	Mateřská škola - obecná škola - měšťanka / gymnázium (klasické, reálné, technické reálky. Měšťanka praktické školy, gymnázium více teoretické. Hospodyňské rodinné školy pro dívky. Na VŠ bez přijímaček a mohl si vybírat přednášky. Mimoškolní výchova zvláště ve Skautu (od r. 1919) - Svaz Junáků a Skautů (heslo Buď připraven, důraz na pomoc slabšímu). Sport - Sokol, Středoškolské hry. Časopisy pro děti - Rychlé šípy. Četná literatura pro děti a mládež. Mládež také navštěvovala biograf.
Sport	Vrcholový sport jen ojediněle (nedalo se jim žít), Velmi rozšířená však tělesná výchova organizovaná do tělocvičných spolků: Sokol, Dělnická tělocvičná jednota, Československý orel (pro katolicky smýšlející obyvatele). Vrcholem samozřejmě Olympijské hry (1920 - 36). Nejpopulárnějším sportem fotbal (Sparta, Slavia). Roste i popularita hokeje. Rozvoj i dalších sportů, většinou amatérsky-lyžování, veslování, kanoistika, cyklistika, zápas, box, motoristický sport (Masarykův okruh v Brně, Ecce homo).
Vojsko	Po 1. sv. válce se vraceli legionáři a narychlo se sestavovaly pluky s dobrovolníky, sokolů. Od roku 1920 budování silné armády (neklidná Evropa). 20 let mobilizace a zbrojení (milion pušek, 500 tanků, 1000 letadel, z toho 400 stíhaček). Budování silných opevnění (vybráno 4 miliardy korun do roku 1938), Nejpočetnější pěchota, ale také dělostřelectvo, letectvo, dále to byli ženisté (budování přechodů), telegrafní vojsko. Problémem byl nedostatek automobilů (doprava). Skvělá morálka vojáků.
Mračna se stahují	Roku 1935 abdikuje Masaryk, prezidentem se stává Beneš. Volební tlaky sudetoněmeckého hnutí (K. Henlein). V březnu 1938 připojilo Německo Rakousko, požadavky Německa vytvořit uzavřené Německé území - Hitler seskupuje vojsko na útok na ČSR. Proti tomu nabízí česká strana národností vyrovnání Němcům v pohraničí (hospodářská pomoc, zlepšení zdravotnictví, školství, zvýšení německých úředníků). Naproti tomu částečná mobilizace, petice Věrní zůstaneme, touha bránit vlast. Beneš dostává v červenci nabídku, že dohodu se sudetskými Němci zprostředkuje anglický lord Runciman - Beneš nechtěl, aby republika byla ta, jež bude vnímána jako původce válečného konfliktu. Další ústupky české vlády - přijala Henleinovy požadavky (abychom nebyli vnímáni jako narušitelé míru). Hitler však nechtěl

	řešit nic mírovou cestou. V září na 60 místech se snažili nacisté uchopit moc do svých rukou - padlo mnoho obyvatel. Vláda chtěla již nyní řešit situaci rázně (vojensky), ale to zmařil britský předseda vlády Chamberlain - nabídl Hitlerovi přímá jednání.
Mnichov 1938	Svět podléhal panice z války a tak Anglie a Francie chtěly Hitlera uspokojit za každou cenu - marně se snažila česká vláda vysvětlit, že vydání ČSR napospas nacistům jejich choutky posílí. Nátlak západních vlád na Beneše (ultimáta)- buď dobrovolně odstoupí pohraničí, nebo mu západní státy nepomohou, ale ještě jej označí za agresora - pod tímto tlakem vláda kapitulovala. Získané ústupky však Hitlerovi nestačily. Do čela vlády nově postaven generál Jan Syrový, ale západní mocnosti svolaly konferenci "o nás, bez nás" do Mnichova - Hitler viděl, že západní mocnosti mu jdou "na ruku" a místo rázného útoku na nacistické Německo se mu snaží vyjít vstříc - to Hitlerovské Německo ještě posílí. Beneš s ještě obrátil o pomoc na SSSR, ale Polsko ani Rumunsko by nepovolily průchod sovětské armády. Češi zůstali úplně sami. Vláda Mnichovský diktát přijala - vycvičená armáda dostala příkaz se nebránit, pohraniční pevnosti byly opuštěny - za cenu těžce zasažené morálky národa byly uchráněny hmotné statky a životy. Západním mocnostem, které si mysleli (Daladier, Chamberlain), že vše vyřešili, se to o rok později vrátilo, když se rozhořela válka, protože nacisté byli již vybaveni českými zbraněmi a posílení českým průmyslem.

Československo za 2. světové války (1938 - 1945)

Druhá republika - pomnichovský stát	Po Mnichovu ČSR ztratilo 41 000km ² a téměř 5 milionů obyvatel. Okleštěná republika. Ti, kdo zůstali, se stali neplnoprávními občany nacistické říše. Proudí lidé jdou do vnitrozemí, mnozí žijí v železničních vagonech, konají se sbírky. Dále došlo k významným ekonomickým škodám (asi ½ průmyslu), hranice přerušily dopravu. Také vysoké morální ztráty - zrada spojenců, zavládla beznaděj ztráta ideálů, víry ve spravedlnost, heslem dne se stalo "přikrčit se a přežít - za každou cenu". Slovensko vyhláší autonomii (Jozef Tiso), která měla jen krátkého trvání - část Slovenska připojena k Maďarsku. Prezidentem druhé republiky se stal Emil Hácha, vládě předsedal Rudolf Beran. Mnoho lidí, i umělců emigruje, nedokáží se smířit s nátlakem Německa.
Březen 1939	14.3.1939 vyhláší Jozef Tiso po jednání s Hitlerem nezávislou Slovenskou republiku (dle plánu Německa jen dočasně, než se vypořádá s českou zemí). V noci ze 14. na 15.3. byl Hácha tvrdě donucen podepsat potupnou smlouvu (jinak bude Praha bombardována) - prezident tak "souhlasil" s tím, že Vůdce vezme

	český národ pod svou ochranu. 15.3. tak bez odporu (až na vojáky v Českém Těšíně) nacisté obsadili Čechy a Moravu. Hácha přijel později do Prahy než Hitler a vítala ho již četa německé armády. Byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava - nad českými zeměmi zavládl hákový kříž., symbol tisícileté třetí říše.
Protektorát Čechy a Morava	Vláda podléhala ve svých rozhodnutích říšského protektorovi. Politický život přestal de facto existovat, byly zrušeny politické strany, ale i organizace jako Sokol, Junák, jediné politické hnutí bylo tzv. Národní souručenství. Navenek se vláda snažila vypadat jako spolupráce s okupanty, ale ve skutečnosti byla s tajnou exilovou vládou v Londýně. Emil Hácha se stal tragickou postavou - po válce byl ještě označen za kolaboranta a odsouzen, kde ve vězení zemřel. Beneš Háchovi jeho postupy a podvolení říši vyčetl z bezpečného zahraničí. V prvních dnech Protektorátu se někteří pokusili emigrovat do exilu, kde se zapojili do zahraničních vojenských jednotek. Začalo se jezdit vpravo. Brzy se však přestalo jezdit úplně (benzín na přiděl), jezdilo se na dřevoplyn. Objevili se německé nápisy, zmizely nápisy připomínající české legionáře, Masaryka, židovské atd., překlady ulic do němčiny, němčina na úřadech. Došlo i na znehodnocení české měny, židovské firmy byly zabaveny.
17.11.1939	28.10.1939 demonstrace k výročí založení českého státu. Později tvrdý odpor okupantů. Jeden z obětí - Jan Opletal byl 15.11. pohřben a jeho pohřeb přerostl v manifestaci. Ta byla tvrdě potlačena, 17. 11. byly uzavřeny VŠ a 9 studentských předáků bylo nacisty popraveno, přes 1000 studentů bylo odvedeno do koncentračního tábora, profesori byli přemístěni na nižší školy nebo do průmyslu. Na území tak působily jen německé školy. 23 pedagogů bylo popraveno nebo utýráno a dalších 28 bylo uvězněno.
Okleštěný život	Zatýkání českých vlastenců (Sokolové, důstojníci čs armády, skauti, odbojáři, komunisté). Gestapu pomáhali i kolaboranti. Na školách se povinně učila němčina, řada zboží byla na přiděl, okna musela být v noci naprosto zatemněna, nedalo se cestovat, za poslech cizího rozhlasu se platilo životem. Kultura podléhala cenzuře, totéž tisk a literatura - nacistická propaganda. Strach z gestapa. Nejlépe se měli těžce pracující dělníci - podpora průmyslu a zbrojení - měli zvýšené příděly, rekreaci, lázeňskou péči. Podobně i rolníci měli relativně dobré postavení - museli pěstovat potraviny pro okupanty. Naopak česká inteligence byla na tom špatně. Postupně ubývalo zboží z obchodů, i jídla a lidé z města jezdili nakupovat načerno na venkov (platilo se rodinnými šperky např.). Divadlo a film byly nacisty přísně kontrolovány. Tvorba se obracela k minulosti, k české historii a tak alespoň částečně plnila buditelskou roli.
Lidé v odboji	Odboj český, nenásilný. Hned po 15.3.1939 vzniká tzv. Politické

	ústředí. Udržovalo rádiové spojení s Benešem. Dále to je vojenská organizace Obrana národa - ilegální vojenské jednotky mající za cíl vyvolat povstání. Velmi cenná byla i zpravodajská činnost a odstraňování kolaborantů. Třetí velkou organizací byl Petiční výbor Věrní zůstaneme (odboráři, intelektuálové, sokolové, členové evangelických církví). Po roce 1940 se odboj částečně sjednotil v Ústředním vedení odboje domácího, ale Heydrichiáda mu zasadila těžkou ránu. Ke konci války působili odbojáři také v Přípravném národně revolučním výboru. Odbojáři udržovaly kontakt se zahraničím, pomáhaly ohroženým osobám, ztěžovaly činnost kolaborantům, snažili se informovat veřejnost o skutečném stavu na frontách, vydávali ilegální tiskoviny. Masový teror po smrti Heydricha odboj prakticky zlikvidoval. Partyzánské bojůvky byly hlavně až ke konci války v letech 1944-45. Jedni z nejvýznamnějších odbojářů byli Josef Balabán, Václav Morávek a Josef Mašín - svou odvahou neprozradili nic, i přes kruté mučení.
Komunistický odboj za 2. světové války	Navzdory komunistické propagandy pozdějších let nehrál tento odboj hlavní roli. Až do r. 1941 (vypuknutí války proti SSSR) se odboj od protinacistického distancoval. Komunisté v zahraničí (SSSR) spíše pomlouvali snahy exilové vlády a označovali ji za anglo-americké agenty kapitálu. Řadoví členové KSČ však s tímto nesouhlasili a bojovali na vlastní pěst. Velmi málo víme o životě komunistů v SSSR (do vypuknutí války s Německem) - spíše na tom byli hůře než doma, protože plán byl rozdělit si Evropu mezi Německo a SSSR. Po vypuknutí války mezi Hitlerem a Stalinem se situace změnila a komunisté pracovali skrytě v odboji, až tak skrytě, že o tom moc nevíme. Komunistický odboj vedl ilegální ústřední výbory. Má se za to, že spíše teoreticky promýšleli, jak provést po skončení války revoluci v českých zemích. Nešlo jim tak v první řadě o boj proti nacistům, ale uchovat si moc a vliv po osvobození ČSR.
Vláda v exilu	Beneš (došlo na jeho slova, že Hitlerovi vydání ČSR stačit nebude) - se vrací do politiky a sestavuje exilovou vládu. V Paříži ustaven Československý národní výbor, po porážce Francie přesídlil 9.7.1940 do Londýna, kde byl přetvořen v exilovou vládu (v čele Beneš) - snažil se zajistit si pro sebe výhodnou pozici po případném návratu do ČSR po válce, likviduje své bývalé politické protivníky (z agrární strany) a snaží se získat přízeň komunistů, spolupracuje dokonce s německými sociálními demokraty na pozicích Československého státu. Odlétá v roce 1943 do Moskvy a podepsal tam Česko-slovensko-sovětskou smlouvu o přátelství a poválečné spolupráci (za slib postoupení Podkarpatské Rusi) a za cenu ústupků komunistickým požadavkům. S KSČ se dohodl na vytvoření Národní fronty, která de facto zakázala činnost pravic. Lidé v ČSR byli ve spojení s Londýnem přes rádio - šířily se nejen pravdivé zprávy z bojiště a politické komentáře, ale i zašifrované instrukce pro další odbojovou činnost. Od roku 1941 posílala londýnská vláda na okupované území parašutisty.

	Druhé centrum vzniklo v Moskvě (především komunisté) - v čele Heliodor Píka. Postupně se začala formovat i vojenská jednotka v SSSR. Beneš rozsáhlými ústupky posílil vliv Moskvy na dění v českých zemích. Z Moskvy znělo i brzké osvobození a plánovaný "ráj na zemi".
Atentát na Heydricha	Původní říšský protektor Neurath byl poslán na zdravotní dovolenou, protože prý nechával české vládě alespoň nějaké pravomoci a Berlín se zdálo, že je moc měkký. Funkcí byl pověřen R. Heydrich - generál policie SS a fanatický nacist. Nejprve měl zajistit klidné pracovní prostředí a po válce vysídlení, resp. rasově vhodní Češi měli být poněmčeni. Bylo vyhlášeno stanné právo. Stovky lidí popraveni, tisíce odvezeni do koncentračních táborů, ilegální odbojářské organizace se podařilo rozbít, začala se řešit židovská otázka. Teror trval od září 1941 do ledna 1942, kdy byla jmenována nová vláda a politika cukru a biče (za věrnou práci dostávat více přidělu potravin - dokonce více než v říši), pracovní výkony ve zbrojním průmyslu se zvýšily. 27.5.1942 došlo k atentátu na R. Heydricha - Gabčík a Kubiš ze skupiny Anthropoid. Nastalo kruté období Heydrichiády - tisíce lidí popraveno, vypálen Lidic a Ležák. Parašutisté byli zradou odhaleni (v kostele Cyrila a Metoděje v Resslově ulici) - zrádci Čurdovi byla vyplacena 20 mil odměna) - sloužil jako falešný parašutista a kdo se ho ujal, byl popraven. Po válce byl oběšen. Byl to ta největší atentát na vládce říše.
Situace Židů	Židovskou otázku měl řešit Adolf Eichman. Začaly platit tzv. norimberské zákony o rasovém původu lidí - každý musel doložit z matrik, že tři jeho předchozí generace nebyli Židé, jinak přestal být člověkem. Židé museli nosit žlutou Davidovu hvězdu, nesměli v noci vycházet z domu, najmout si byt, nesměli chodit do vináren, hostinců, divadla, biografu, do parku, v tramvaji směli používat jen poslední vůz, nakupovat v obchodech jen mezi 11-13 a 15-17 hodinou, bez povolení nesměli opustit hranice města, nesměli chodit do školy, sňatky z nežidy byly zapovězeny, byl jim konfiskován majetek, ale to nejhorší bylo jejich přímé vyhlazování v koncentračních táborech. Putovali nejprve do Terezína a pak na smrt do Osvětimi, kde na rozdělovací rampě šli někteří na smrt, jiní ještě pracovat, zde byly rozdělovány rodiny. Ze 118 000 emigrovalo asi 26 000, 87 000 bylo zabito, z táborů se vrátilo asi jen 6000. Celkem za války v koncentracích zahynulo na 6 milionů Židů.
Češi na frontách světa	Mladí muži, často profesionální vojáci odcházeli na frontu, aby dali najevo nesouhlas s kapitulací, bojovali v Polsku, Francii, Británii i v Africe. Ve Francii vstupovali do cizinecké legie. Pod vedením Ludvíka Svobody odcházeli také do SSSR. Počátky československých vojáků však byly těžké - neměli zbraně ani důvěru (zpočátku ČSR nebylo uznáno jako suverénní stát). Postupně si však získávali jméno, zejména v bitvě v Africe - u Tobruku. Největšího úspěchu dosáhli čeští letci, patřili k nejlepším

	ve francouzském letectvu, později v letecké bitvě o Británii. Hrstka českých pilotů ze stíhacích perutí 310, 311, 312 a 313 pomohla zachránit miliony lidí. Letci se účastnili také bitvy o Atlantik. Provedli přes 4000 bojových letů, sestřelili přes 300 letadel, potopili několik lodí a ponorek, smrtí za to zaplatilo více než 500 lidí. Za svou odvahu však po válce nebyli odměněni a uznáni, jelikož v nich komunisté viděli nebezpečné spojence se západem, čekal je vyhazov z armády, a dokonce i vězení a smrt. Také v SSSR to zpočátku jednotky neměly jednoduché, byly dokonce umístěny v zajateckém táboře. Po napadení SSSR Německem se však situace obrátila - českoslovenští vojáci se účastnili např. osvobození Ukrajiny, bitvy u Kyjeva, operace na Dukle (krvavé boje), vojáci postupovali v podstatě z Uralu (Buzuluk) až do Prahy, osvobozovali i Ostravu.
Partyzánský odboj	Spíše ke konci války, v asi 40 skupinách bojovalo asi 12 000 lidí, v Čechách a na Moravě 90 skupin a 8000 partyzánů. Působili v horách (Beskydy, Brdy, Českomoravská vrchovina) - mohli se zde schovat po sabotážních akcích před mnohem početnějším a lépe vyzbrojeným nepřítelem. I tak byly ale ztráty partyzánů značné. Na jedné straně byli odvážní, na druhou stranu za jejich aktivitu zaplatili mnohdy civilní obyvatelé životem. Byl však morální vzpruhou.
Košický vládní program	V závěrečné etapě 2.sv. války proběhla jednání mezi prezidentem Benešem a moskevským vedením KSČ v čele s Gottwaldem, jehož výsledkem byla dohoda o vytvoření domácí vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Uvádělo se, že vláda schválila tzv.Košický vládní program po příjezdu na československé území, dne 5. dubna 1945 v Košicích. Ve skutečnosti byl vládní program podepsán již 29.3. v Moskvě. Strany londýnského exilu přijely na jednání zcela nepřipraveny. Ve skutečnosti se tak komunisté připravovali na převzetí moci. Mělo se to odvíjet i od toho, kdo osvobodí Prahu. Z programu plynulo úzké sepětí z SSSR. Exiloví politici na západě předpokládali, že KSČ se během války změnila. Podle programu mělo být zestátnění klíčových hospodářských institucí a bakovnictví, redukce politických stran, vybudování armády dle sovětského vzoru, všechna klíčová místa si měli rozdělit lidé z emigrace (a to převážně ze sovětské).
Konec války	Počátkem května se německý odpor definitivně hroutí. V Praze povstání 5.5.1945, vyrostly barikády, odzbrojování německých jednotek, V čele povstání Česká národní rada. Zpočátku mělo povstání úspěch, např. ovládnutí budovy rozhlasu, ale postupně docházely síly, zbraně, nebyli tak vycvičení, jako německá armáda, ale Němci si byli vědomi konce války a nechtělo se jim bojovat, povstalci jim bránili odejít do amerického zajetí, nicméně s podporou obrněných vozidel útočili na barikády. Jako štíty měly civilisty, ženy a děti. Povstalci volali o pomoc, kterou vyslyšeli tzv.

	Vlasovci (vojáci Ruské osvobozené armády) - bojovali pod Hitlerovým vedením ve snaze osvobodit Rusko od nadvlády Stalina - a směřovali do amerického zajetí. Ti pomohli Pražanům. Vlasovci chtěli jednat s ČNR, ale ta pod tlakem komunistů jednání odmítla. S příchodem Rudé armády byly většinou zmasakrovány. U Plzně byla připravena americká armáda v čele s generálem Pattonem, ale sověty ji nebylo dovoleno pomoci Praze a překročit demarkační linii. ČSR se mělo stát državou sovětského svazu. Generál Patton se snažil jednat přímo s Českou národní radou, ale ani ta pod tlakem komunistů nepovolila osvobození Prahy americkými vojáky. Ale aby se Praha vyhnula přímému střetu Němců s Rusy, tak 8.5. uzavřela s německým velením dohodu o kapitulaci, za kterou získali volný průchod do amerického zajetí.
Osvobození	8.5.1945 Německo podepsalo kapitulaci a v noci 11./12.5. padly poblíž Milína na Příbramsku poslední výstřely války v Evropě. Lidé nadšeně vítali osvobozenou Rudou armádu, i když ta de facto přijela do již osvobozené Prahy. Rusové si žádali na lidech hodinky (Davaj časy), protože to pro ně bylo něco nového a cenného. Nastalo vyřizování účtů s nacistickými zločinci (např. K.H. Frank popraven v Pankrácké věznici). Nejednou byli odsouzeni také nevinní lidé, stačilo trocha nenávisti. V síti uvízly spíše "malé ryby", tisíce kolaborantů se stačilo rychle přebarvit na rudo a pokračovala po válce v práci pro StB a NKVD (sovětskou tajnou policii). Národní správa zabavených majetků se stala pro mnohé obrovskou příležitostí obohatit se. Málokdo, opojen štěstím ze svobody, si všiml, že jsou demokracii přistřihávána křídla. Byly povoleny jen 4 strany, z toho 3 hlásící se k socialismu (KSČ, sociální demokracie, národní socialisté a k tomu strana lidová.
Problematické potrestání zločinců	Potrestání zrádců a kolaborantů se mělo dít na základě uplatňování prezidentských dekretů - velkého a malého (z června a října 1945), lidé ale brali spravedlnost do svých rukou a řada "procesů" proběhla již před těmito daty. Dekrety byly problematické, neumožňovaly spravedlivý proces a mnohdy to bylo jen otázkou osobní pomsty či boje o moc v poválečném státě. Navíc národní shromáždění 28.10.1945 vyhlásilo beztrestnost pro všechny, kteří se podíleli na poválečném bezpráví. Hlavně k německým obyvatelům (tzv. divoký odsun Němců) - nejednou se používaly podobné metody jako gestapo, až musela zakročit armáda (házení kočárků i s dětmi do Labe a střílení po nich) a toto jednání ukončit.
Všední den po válce	Stále nedostatek potravin - potravinové lístky. Radost z návratu rodin z emigrace nebo vězení. Návštěva kin, kam se dostaly filmy z Ameriky, nebo sovětská produkce oslavující válečné hrdiny. Probíhaly mítinky, diskuze o politice. Docházelo k obnově spolků. Hledaly se příležitosti, jak se bezpracně obohatit (nejen v zabíraném pohraničí). Nejvíce rabovaly tzv. Revoluční gardy. Jen půda po Němcích se odhaduje na 300 miliard Kčs, ale do státní poklady přišla jen malá část. Kromě "zlatokopů" v pohraničí se

	obohacovali i národní správci, kteří měli bdít nad znárodněnými podniky. Kvetl černý obchod a šmelina. Lidé přehlíželi incidenty sovětské armády, stejně jako to, že někteří lidé prostě “zmizeli” - zejména ruští emigranti po bolševické revoluci. Do konce roku 1945 se stáhla jak americká, tak sovětská vojska.
Oficiální ukončení války	Postupimská konference. Německo a Rakousko rozděleno na okupační zóny (správa USA a SSSR, VB a Francie). Bulharsko, Maďarsko a Rumunsko se ocitly v sovětském bloku, Itálie, která se zřekla fašismu, zůstala pod správou západu, Finsko získalo neutralitu. Svět se rozdělil do západního (USA) a východního (SSSR) bloku. Jedině SSSR vyšel z války s územními zisky (např. část Polska, Rumunska, ČSR...), ale ani to Stalinovi nestačilo - chtěl se stát světovládcem - v zemích ČSR, Polsku, Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku, Albánii a Jugoslávii mu k tomu měli pomoci komunisté. Komunisté v ČSR spolupracovali s Moskvou (viz Košický vládní program). Zákaz agrární strany a příslib rozparcelování pozemků přinesli komunistům mnoho hlasů z venkova. Komunisté našli mnoho svých politických protivníků z kolaborace a naopak se nezdřáhaly přijmout i bývalé agenty gestapa, jen aby jejich moc vzrostla. Populární byla myšlenka rovnosti všech lidí (což v praxi jistě nebylo), i to, že lidé se báli hospodářské krize. 28.10. 1945 zasedlo Národní shromáždění, které formálně schválilo Benešovy dekrety (retribuční - potrestání nacistů a kolaborantů; znárodnovací - zestátnění těžkého průmyslu, bank, dolů aj.). Stát se stal zaměstnavatelem občanů. Začaly se rýsovat neshody mezi komunistickým plánem na řízení státu a zbytkem prodemokratických stran.

Československo po 2. světové válce (období komunismu)

Neblahé dědictví války	Zahynulo asi 360 000 občanů, především Židů. Ale hlavně to byla inteligence a výkvět národa. Národ utrpěl také ztrátu morální (mnichovská dohoda). Hospodářské státy byly menší než v okolních zemích. Průmysl byl zaměřen hlavně na zbrojení (změna skladby průmyslu), přesuny obyvatel způsobily rozvrat i v zemědělství - zavedeno lístkové (přídělové) hospodářství. Pomoc znamenaly zásilky pomocné akce UNRRA (z hospodářských přebytků USA a Kanady) - ČSR získala 13 miliard Kčs. Sovětská vojska a tajné jednotky NKVD zatýkali řadu občanů ruské a ukrajinské národnosti - odvečeni na Sibiř. Původně chtěli SSSR jako válečnou kořist všechný německý majetek. Nakonec se první poválečné vládě v čele s Benešem, ve které již řadu míst zastávali komunisté. Řešil se také vztah Čechů a Slováků - dohoda o tom, že záležitosti hospodářské, sociálně-kulturní a administrativně politické se budou řešit celostátně, v ostatních záležitostech měla platit zákonodárná moc SNR. Nicméně stále více se prosazovala centralizace Prahy - což vedlo k oslabování pocitu
------------------------	--

	česko-slovenské vzájemnosti.
O nový stát	Nový stát neměl být kopií první republiky, lidé souhlasili s řadou nedemokratických opatření. Prosazovala se myšlenka národní jednoty. V politice byl nastolen systém tzv. Národní fronty - zakázal některé politické strany (kromě fašistické i některé demokratické, které před válkou kriticky vystupoval proti Benšovi). Fungovaly tak jen tyto strany: Československá strana národně-socialistická, Československá strana lidová, Československá strana sociálně demokratická a Komunistická strana Československa. De facto chyběla opozice, která by kritizovala snahu KSČ vybudovat socialistickou společnost po vzoru KSČ. Zpočátku KSČ deklarovali, že nebudou zavádět metody SSSR (kolektivizace aj.) - to uspokojovalo širokou veřejnost. Proběhla pozemková reforma a znárodnění - rozděleny velkostatky nad 200ha - zlepšení životních podmínek širokých vrstev drobných zemědělců (zvýšila se podpora KSČ). V prvních poválečných volbách již KSČ měla 40% hlasů. Předsedou vlády se stal Klement Gottwald, komunisté obsadili také klíčová ministerstva. Postupně se tak v novém státě otevíraly dveře nezákonnostem a zvůli KSČ.
Dvouletka	Podpora plánovaného hospodářství po vzoru SSSR - byl vypracován plán hospodářské obnovy ČSR na léta 1947-1948 - cílem bylo nejen obnovit, ale i navýšit předválečnou výrobu, budování továren na Slovensku. Dvouletka byl i plánem politickým - zavádění socialistických prvků. Problematické bylo zejména to, že zákonná opatření na podporu dvouletky bude moci v jejím průběhu vyhlášovat vláda kdykoli a bez schválení parlamentem - to nakonec neprošlo. Dvouletka se vyznačovala dvěma znaky - nezahrnovala všechna odvětví výroby a uchovávala tržní charakter ekonomicky - alespoň navenek zaručovala rovnoprávnost znárodněného a soukromého sektoru, za druhé byla společným dílem odborníků s různými ekonomickými teoriemi a politickými názory. I přesto byl fakt, že hospodářství bude plánováno, velkým vítězstvím KSČ. Rodily se tak podmínky pro zavedení komunistického režimu v Československu.
První střetnutí v boji o moc	8.6.1947 se konaly oslavy k 50. letému výročí Československé národně socialistické strany - měla mnoho stoupenců, KSČ cítila ohrožení. Nejdříve ale byla odstaněna Demokratická strana na Slovensku (že prý její představitelé udržovali styky s představiteli fašistické lidové strany). Dalším mezníkem bylo odmítnutí Marshalova plánu, který měl pomoci obnovit válkou zničené hospodářství (iniciátor USA) - tento plán byl původně podporován i sověty, takže československá vláda přijala pozvání na 12.7.1948 do Paříže, ale pak Stalin názor změnil a vyslovil v roce 1947 přání, aby se ČSR do plánu nezapojovala - Gottwald volal ještě z Moskvy (10.7.1947), aby vláda názor změnila - to bylo zklamáním pro demokratické strany. Nepřijetí Marshalova plánu znamenalo oslabení vazeb se Západem. Na podzim 1947 na ÚV KSČ se hovořilo o nutnosti vytvořit tajné skupiny spolupracovníků KSČ v

	nekomunistických stranách. Komunisté upevňovali také svou moc v národní bezpečnosti (SNB), začali provokovat demokratické politiky (např. pokusy o atentát) se snahou křivě obvinít nevinné. Rostlo tak dusno na české politické scéně.
Únor 1948 - mocenský zvrat	Počátkem února ministr obrany Nosek odvolal 8 nekomunistických obvodních velitelů SNB. Následoval protest vedený ministrem Drtinou, který nebyl úspěšný. Národní socialisté se rozhodli, že na protest odstoupí jejich ministři z vlády (a proto získali i členy dalších nekomunistických stran) - předpokládali tak, že když odstoupí většina ministrů, nebude vláda usnášeníschopná a přijdou předčasné volby, z nichž by již komunisté nevyšli tak silní jako v roce 1946 (tento plán podporoval i prezident Beneš). Tak 20.2.1948 podali ministři demisi, avšak nepodařilo se jim získat sociální demokraty (tím pádem odstoupilo jen 12, tedy menšina). Gottwald ucítil příležitost chopit se moci, svolal manifestaci KSČ, kde deklaroval, že odmítá spolupráci s ministry, kteří odstoupili, naopak požadoval jejich doplnění z řad KSČ. Do služby KSČ se dal i rozhlas, tiskárny. Jednotky SNB (již tehdy plně podporované KSČ) obsadily nejvýznamnější místa v Praze. Do ulic byly vyslány Lidové milice (vyzbrojení členové KSČ), začali obsazovat kanceláře demokratických stran. Demokraté spoléhali na pomoc Beneše, a místo toho, aby vyzvali své stoupence k boji, tak je nabádali ke klidu - na vzdory tomu protestovali studenti, jejich demonstrace však policie rozehnala. Na 24.2. 1948 byla zorganizována jednohodinová generální stávka na podporu pracujícího lidu KSČ. Ze zaměstnání byly vyhazovány nepohodlné osoby a na jejich místa nasazováni členové KSČ. Beneš za této situace přijímá demisi vlády a pověřuje Gottwalda sestavením vlády - k čemuž si pomáhá naverbovanými členy KSČ do ostatních stran. Komunisté byli nyní plně u moci.
Vláda jedné strany	Po únoru 1948 se KSČ snažila vzbudit dojem, že systém omezené demokracie pokračuje i po politickém převratu, že se jen zbavili zrádců. Komunistům pomohl svým přístupem i prezident Beneš, který neodstoupil, aby tak dal najevo, že nastoupil utlačovatelský režim. Stejně tak mátl veřejnost Jan Masaryk (nekomunista), který přijal místo v Gottwaldově vládě - 10.3.1948 však byl nalezen mrtev. Proti totalitě se konal také všesokolský slet a také prezident již dal najevo, co si o novém režimu myslí. Když 9.5.1948 Národní shromáždění přijalo novou ústavu obsahující řadu nedemokratických ustanovení, odmítl ji podepsat a na z funkce odstoupil (po třech měsících pak v ústraní zemřel). Jeho pohřeb demonstrací proti komunistické moci. Následovaly zmanipulované volby - do Národního shromáždění se mohli dostat jen osoby bezvýhradně podporující vládu KSČ. Získali 89,3% voličů - byla také dovršena likvidace nekomunistických politických stran (Sociální demokracie sloučena s KSČ), strany nebyly sice zrušeny, ale byly de facto zbaveny politického vlivu, odpůrci režimu pronásledováni, vyhazováni ze zaměstnání, vylučováni ze studia, sledováni policií - v zemi se začal šířit strach a nespokojenost,

	rozpadla se národní jednota typická pro léta 1945-48. V obchodech byly nápisy "děkujeme, že nemluvíte o politice". Proběhla třetí pozemková reforma - dělení půdy nad 50ha, další znárodňování (soukromé podniky jen 5%). Zákon o zdravotním pojištění pouze pro státní zaměstnance, nikoliv soukromé rolníky, řemeslníky, obchodníky. Následoval zákon o jednotné škole. KSČ doposud říkala, že chce dojít k socialismu nezávisle na SSSR, ale v září Gottwald strávil několik dní na Krymu se Stalinem (ten mu vyčetl, že v únorových dnech odmítl sovětskou pomoc a nabádal ho k využití zkušenosti SSSR, zejména co se týče zotřívání třídního boje). V naší vlasti se otevřely dveře stalinismu.
Oběti nového režimu	Schválena první pětiletka (1949-53) - důraz na přestavbu národního hospodářství. Chyběly však pro to prostředky - ty stát hledal v drobných živnostnících. Nastal pokles životní úrovně. Povinně zakládána družstva, do nichž se sdružovali řemeslníci, vznikají JZD (jednotná zemědělská družstva) - opět znárodňování půdy - roste nespokojenost rolníků. Na ni reaguje režim policejním násilím. Novodobí otroci museli budovat nové průmyslové závody, železnice aj., mj. i uranové doly. Mladí muži (odpůrci režimu) byli povoláváni na vojnu do tzv. jednotek PTP - jednotky beze zbraně na delší dobu, budovali cesty, podniky atd. - pomocné technické prapory. KSČ zasáhla také na církve - řada církví zakázána, nebo do vedení dosazeni lidé spolupracující s KSČ, nad církvemi byl zřízen státní dohled. Byly také zrušeny historické země Čechy, Morava a Slezsko- zrušení historického povědomí ve snaze lépe ovládnout člověka - místo nich vzniklo 19 krajů (1.1.1949).
Do emigrace	V prvních letech nového režimu prchají tisíce lidí do emigrace, postupně však je zdokonalována ochrana hranic - Pohraniční stráž. Emigrovali hlavně demokratičtí politikové. V emigraci vzniká Rada svobodného Československa, Společnost pro vědu a umění, Rádio Svobodná Evropa - snaha boje za svobodu a demokracii. Očekávali rychlý pád komunismu, to se však nestalo. Tak např. alespoň pomocí balonů shazovali protikomunistické letáky.
Boj s třídním nepřítelem	Mnozí lidé byli odhodláni bojovat proti režimu doma. Demokraticky smýšlející vojáci chtěli svrhnout vládu silou, což se nepodařilo - byli rozprášeni agenti Státní bezpečnosti, kteří pronikli dovnitř. Další skupina, proti kterým komunisté vystupovali byli politikové, kteří se rovněž pokoušeli ilegálně bojovat proti komunismu, ale jejich názory se různily, nebyli schopni dohodnout se na jednotném postupu - státní bezpečnost však většinu zatkla už jen za to, že se sešli - byl proveden výstražný proces s Miladou Horákovou. Zhoršující se životní úroveň byla znát - stávky dělníků. Vznikají i tajné organizace pro obnovu demokratického zřízení. Státní bezpečnost se však infiltrovala do řady sdružení. Byla budována síť udavačů. Podle zákona o ochraně republiky byli lidé nepohodlní režimu vězněni či odesláni na nucené práce. Mnoho zatčení bylo bezdůvodných a krutých (např. kněz Josef Toufar). Přesný počet obětí popravených režimem není znám, historie eviduje pouze cca

	230 obětí.
Procesy s "členy" KSČ	Na nátlak SSSR byli křivě obviněni i někteří členové KSČ za "boj proti režimu". Nejvýznamnější byl proces s Rudolfem Slánským (ústředním tajemníkem KSČ). Proces byl zkonstruován na výstrahu a varování všem komunistickým státům proti odchýlkám od politiky Moskvy. Slánský byl vybrán i proto, že byl původem Žid (SSSR po vzniku státu Izrael ztratila moc ovlivňovat jeho politiku a zaujala proarabský a antisemitský postoj). Celkem 14 lidí bylo souzeno, z nichž 11 trest smrti. Slánský byl dokonce přítel Gottwalda, ten ale ze strachu o to, že by do procesů mohl být sám zapojen, podepsal jeho smrt. Tento proces neměl ve světě obdoby a ukázal na krutost stalinistického SSSR.
Život pod rudou hvězdou	Bohatí přišli o většinu majetku a hodně jich skončilo ve vězení, nejchudší si polepšili, řada z nich byla dosazena do vedoucích míst - vznikla nová vrstva funkcionářů, bezvýhradně oddaných režimu. Došlo na vyrovnávání platů v továrnách, díky zlepšení zdravotní péče, rekreaci, lázeňským pobytům pro pracující řada prostých lidí věřil a v lepší život. O krutosti policie a tajných služeb věděl málokdo. Byla zavedná tuhá cenzura - jen kladné články o budování socialismu. Uzavření hranic, nemožnost vycestovat. Lidé věřili KSČ, i ve svém volném čase na budovatelských brigádách pomáhali pracovat, dělníci dobrovolně překračovali stanovené úkoly. Vznikl ČSSM (Československý svět mládeže) - obětavá práce mládeže na velkých projektech (např. přehrady). Roste také počet vojáků, budování armády je prioritou vlády (příprava na válku se Západem) - chybí muži v továrnách, na jejich místa nastupují ženy. Zbrojení má nepříznivý vliv na hospodářství. Chybí např. traktory. Fungoval dvojitý trh (za poukázky a relativně dobrou cenu a trh volný - větší množství za větší peníze). Děti odpůrců režimu nesměly studovat, mohly pracovat jen v dolech, zemědělství a stavebnictví. Rozšiřoval se aparát bezpečnostní - SNB (85000), Pohraniční stráž a Vnitřní stráž (45000), Vojsko civilní obrany (20000), síť udavačů (147000) - zakládání kádrových spisů. Sledovaly se jakékoli větší skupiny obyvatel, ale i jednotlivci.
Ideologie KSČ	Se sovětským svazem na věčné časy. Nápis všude, propaganda. Na Vánoce Děda mráz. Sjednocování všech sportovních, tvůrčích, zájmových spolků - nahrazeny Pionýrskou organizací. Založena také Československá akademie věd - na základě sovětských zkušeností. V architektuře socialistický realismus (Stalinův pomník v Praze). Komunistická ideologie i do umění (písně o holubičce míru aj.). Avšak navzdory silnému politickému tlaku se podařilo některým osobám vytvořit hodnotná díla - např. Pohádka o princezně se zlatou hvězdou, Císařův pekař, dále cestovatelé Zikmund a Hanzelka, olympijský vítěz Zátopek, zisk Nobelovy ceny - Jaroslav Heyrovský. 1.5.1953 začíná televizní vysílání. Významnou akcí režimu KSČ byla spartakiáda (první v roce 1955) - měla ukázat úspěch masové socialistické tělovýchovy a měla být náhradou za zakázané sokolské slety. Režim se snažil zbavit

	jednotlivce vlastního uvažování - a dařilo se mu to.
Smrt diktátora	14.3.1953 umírá Stalin a o týden později i Gottwald. Republika se ocitla v hluboké politické i hospodářské krizi. Novým prezidentem A. Zápotocký. Nová vláda musela řešit nedostatek zboží a tím i všeobecnou nespokojenost, dokonce i řadoví občané díky prázdným pultům začali chápat důsledky komunismu. 1.6.1953 byla provedena měnová reforma (300Korun v poměru 1:5, zbytek 1:50, mzdy 1:5, byl zrušen lístkový systém. Provedením měnové reformy mohl stát připravit občany o peníze, za které jim neměl co nabídnout. Neměli tedy za co kupovat. Bohatší přišli o úspory. Vypukly masové stávky (největší ve Škodových závodech). Stávka potlačena násilím, obžalováno 256 osob v 15 procesech, většinou dlouhá léta ve vězení. Zápotocký chtěl situaci zmírnit - nabízí rolníkům vystoupit z JZD, využije toho však menšina (neměli by tak kvalitní pole a stroje, které byly součástí JZD). Naopak družstva se posílila. Začal se klást větší důraz na výrobu spotřebního zboží. Po smrti Stalina již komunistický režim nebyl tak silný.
Rok 1956	V únoru se konal sjezd KSČ v SSSR - zde Nikita Chruščov zpochybnil stalinovský kult osobnosti. Ostatní komunistické vlády vždy napodobovaly směr z Moskvy. I v ČSR se objevují hlasy pro rozejití se stalinismem - KSČ uklidnila kritické hlasy dovoláním místopředsedy vlády a národní obrany Alexeje Čepičku, jehož označila za viníka většiny chyb. Jinak ale k uvolnění režimu nedošlo, ani přesto, že v Polsku a Maďarsku propuklo lidové povstání proti komunismu, které však bylo sovětskými vojsky potlačeno. Po Stalinově smrti skončilo směřování k válce se Západem, což přispělo ke snížení nákladů na zbrojení a postupné zvyšování životní úrovně (zkrácení pracovní doby, zvýšení nejnižších důchodů aj.).
Socialistické Československo	Ze strachu před povstáním proti KSČ (po vzoru Polska a Maďarska) se vedení KSČ rozhodlo opět přitvrdit, členové KSČ, kteří podporovali uvolnění poměrů ve straně byli odstraňováni z funkcí. Trend zpřísnění režimu potvrdila i smrt Zápotockého (13.11.1957), který jako jeden z mála činitelů si byl ochoten přiznat chyby z minulosti. Nově zvolený A. Novotný (I. tajemník ÚV KSČ) - do jedné osoby se tak spojily 2 nejvýznamnější funkce v zemi. Zvyšuje se podíl JZD (stát ovládá až 85,2% půdy), obnovení ocelové koncepce výstavby republiky (např. budování Východoslovenských železáren) - zvýšení nároků na spotřebu energie a surovin a v konečném důsledku zaostávání za vyspělými zeměmi. Vláda A. Novotného bez krutých prvků z počátku 50. let, zpravidla jen odstraněním nepohodlných lidí z veřejných funkcí. Nepřátelé KSČ tak již byli buď v emigraci, nebo ve vězení, nebo pod dohledem. Ostatní zastrašení a unavení. Režim lidé brali jako danost. V roce 1960 je změněn název republiky na ČSSR. Nově 10 krajů a 108 okresů. Gestem byla amnestie politických vězňů. Druhá celorepubliková spartakiáda měla ukázat, že země vzkvétá a lid je spokojen. Skutečnost byla jiná - pod slupkou relativního

	klidu se skrývaly neřešené vážné problémy.
Nenápadná liberalizace	Nová pětiletka (1961-65) s nereálnými cíli. V zimě 61/62 selhalo zásobování uhlí - nedostatek energie, o rok později ještě horší situace a tzv. uhelné prázdniny. Navíc potíže se zásobováním potravin. Ekonomický sestup republiky mezi komunistickými zeměmi. To vše díky centralizovanému zestátněnému celku, neodborně a špatně řízenému. Objevuje se na ÚV KSČ kritika a potřeba tržních vztahů, nezbytnost vytvořit spotřebitelský trh. Postupně tak dochází k ožívování hospodářského růstu. Původně měla být v plánu jen ekonomická liberalizace, zatímco politická a ideologická nikoliv, spíše naopak, nicméně ve společnosti se stále více hovořilo o vážných problémech KSČ - nedbat této vlny si nemohlo vedení KSČ dovolit a tak byla ustanovena komise pro zkoumání politických procesů a řada zločinů byla vynesena na světlo (osvobozeno asi 500 osob). Uvolňování poměrů se promítalo i do každodenního života - studium umožněno i dětem "kádrově nevhodným", ojediněle bylo možné vyjíždět i do kapitalistické ciziny.
Vliv tisku navzdory cenzuře	V lednu 1963 dochází ke zmírnění cenzury, větší prostor pro diskuzi. Dochází také k rozvoji kultury, začínají se tisknout zakázaní autoři, domácí i zahraniční. Vznikají nové divadelní hry odmítající dosavadní socialistický realismus, rozvíjí se publicistika, literatura faktu. Rozhlas a televize napomáhá k šíření různých názorů, otevírá se západní svět (populární hudba, západní móda). Režim se sice snažil omezovat tento trend, ale protože neužíval již krutého násilí jako v 50. letech, tak nebyl schopen této činnosti zabránit. Ztělesněním úsilí o nalezení nových cest se stal IV. sjezd československých spisovatelů, což KSČ vnímala jako přímé ohrožení, autoři hlavních referátů byli zbaveni zaměstnání a vyloučeni z KSČ. Literární noviny (původně názory spisovatelů) přešly pod správu KSČ. Ale krizi režimu ve společnosti to nezastavilo.
1968 - rok naděje	Zárok proti spisovatelům vedl k dalšímu rozjítření společnosti. Rozpory se začaly projevovat i uvnitř KSČ na podzimním zasedání ÚV KSČ v říjnu 1967. Kritika vedla k sesazení Novotného z funkce tajemníka, funkci obdržel A. Dubček. Spolu s ním se do vrcholných funkcí začali prosazovat i další stoupenci zásadních změn. 4.3.1968 byla zrušena cenzura, hovořilo se o politickém převratu, chybách z minulosti. Vysocí straníci KSČ se vzdávají funkcí. 22.3. odstoupil i prezident Novotný, jehož nahradil Ludvík Svoboda. Koncem dubna 1968 přijalo ÚV KSČ Akční program KSČ, který měl heslo "Socialismus s lidskou tváří". Přestože se nepodařilo vyměnit celé vedení KSČ, tak směřování k demokratizaci bylo zřejmé. Jsou tvořeny výbory na ochranu svobody slova a tisku, činnost obnovil Junák, vzniká Klub angažovaných nestraníků, je voláno po obnovení Sociálně demokratické strany. Tyto demokratické trendy podnítili "pravé" straníky KSČ ke svolání mimořádného XIV. sjezdu KSČ, dokonce povolali i Lidové milice,

	ale pokus o zvrát politického vývoje nepřišel. Proto se někteří komunisté obrátili na vedení KSČ v SSSR v němž žádali o vojenský zásah v Československu. Demokráte přešli do protiútoku - zveřejnili stať Ludvíka Vaculíka s názvem Dva tisíce slov, která požadovala další demokratické změny - ta vydělala vedení KSČ, a bylo to označeno jako kontrarevoluční čin.
21.8.1968	Pravověrní komunisté jednali ve dnech 14.-15.7.1968 ve Varšavě a 29.7.-1.8. v Čierné nad Tisou, kde se s komunisty SSSR domluvili, že v ČSSR budou čelit protisocialistickým živlům. Vojenský zásah byl potvrzen a v noci z 20. na 21. srpna přijely do Prahy sovětská vojska, obsadila generální štáb čs. armády, budovu ÚV KSČ a vládní budovy. Televize a rozhlas burcoval národ k odporu. Nastaly bouřlivé demonstrace, potyčky s okupanty. Vzдор zmatku se konal sjezd KSČ, který se vyslovil pro odchod cizích vojsk. Armáda uposlechla rozkaz Svobody nebránit zemi, většina důstojnického sboru začala naopak spolupracovat s okupanty, představitelé KSČ byli odvezeni do Moskvy a 23.8. prezident Svoboda odletěl do Moskvy, kde došlo k podpisu tzv. Moskevského protokolu, který zneplatnil XIV. sjezd KSČ, znovu zavedení cenzury, odstranění nepohodlných politiků z vedoucích funkcí, zavázali se také vytvořit podmínky pro pobyt sovětských vojsk - jediný, kdo se nepodrobil sovětskému nátlaku a protokol nepodepsal byl František Kreigel - 18.10.1968 tak byla schválena Smlouva o podmínkách a dočasném pobytu sovětských vojsk na území ČSSR - avšak představitelé sovětského svazu a jejich domácí přísluhovači se snažili, aby tato dočasnost byla přeměněna ve věčnost.
1969 - rok zklamání	Po návratu čs. politiků odvezených do Moskvy se konal v Bratislavě mimořádný sjezd KSS, zpočátku i on odmítl cizí vojska, situace se však změnila po příchodu Gustava Husáka (měl důvěru veřejnosti). Došlo k rozdělení republiky na federativní (Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika) - federální vláda a Federální shromáždění České a slovenské soc. rep. Dubčekovo vedení KSČ pod sovětským tlakem opouštělo demokratizaci společnosti. Na místo oslav výročí VŘSR bouřlivé demonstrace proti sovětské okupaci, stávka vysokoškolských studentů, protest Jana Palacha (upálil se 16.1.1969) a později i Jana Zajíce. Přesto návrat ke komunistické diktatuře byl nevyhnutelný. I proto, že na MS v hokeji ČSR zvítězila nad SSSR, což zvedlo vlnu odporu, sovětské představitelé hrozili zemi stanným právem. Toho využili konzervativní komunisté a 2.4.1969 prosadili cenzuru, byl odvolán Dubček (na jeho místo Husák), který si zajistil podporu sovětského vedení. Stupňoval se tlak proti demokratickým silám (odstranění liberálního křídla KSČ), zákaz literárních časopisů. Nespokojenost s utužováním režimu vyvrcholila 21.8.1969 protestními demonstracemi, jež byly krutě potlačeny. Nový režim dal najevo, že se před ničím nezastaví. Nastalo období tzv. normalizace.
Období normalizace	Plán KSČ vrátit do stavu před rokem 1968. Lidé se však nechtěli

	alespoň částečně vydobytých svobod vzdát, a tak přišlo násilí a bezpráví. Demonstrace z 21.8.1969 sloužily jako záminka pro vydání zákona o mimořádných opatřeních (okamžité propouštění, zákaz studia, vazba bez soudu, zvýšení hranice trestů aj.). Znovu jsou uzavřeny hranice. Veřejné debaty o politice ustaly, mnozí lidé začali režimu pochlebovat, ale přes 100 000 emigrovalo za hranice, režim zasahoval do tisku tak, aby mu byl poplatný. Došlo na vyloučení nepohodlných osob z KSČ. Od Moskvy obdržela hospodářskou pomoc - pro zvýšení životní úrovně (zákaz zvyšování cen základních potravin) - k politice biče i politika cukru. Politika byla naprosto podřízená SSSR. Založen Socialistický svaz mládeže. Kdo nebyl poplatný režimu, žil v hmotné bídě a musel živořit. Přestože byl návrat k totalitě, tak jednoznačné poslušnosti obyvatel jako v 50. letech se již nepodařilo docílit.
Odpor pokračuje	Lidé "příčichli" k demokracii a nechtěli se jí jen tak vzdát. Proti různým hnutím (např. Hnutí revoluční mládeže) však vystupovala policie, státní bezpečnost. Mezi odbojáře patřili i vyloučení komunisté, nebo bývalí členové Československé strany socialistické. Přesto opoziční hnutí na počátku 70. let zůstalo omezeno jen na nevelké skupiny lidí a jejich vliv na život obyvatelstva, které se přizpůsobovalo režimu, byl malý. Ilegální činnost spočívala hlavně v šíření letáků proti komunismu. Policie provedla na přelomu let 1971/2 rozsáhlý zátah, ve kterém zatkla 47 osob s cílem skoncovat s opozicí a zlomit odpor obyvatelstva, vyvolat strach.
Konzumní socialismus	Režim jin nevyžadoval projevy oddanosti a věrnosti, ale stačila poslušnost, dodržování nespravedlivých zákonů a pracovitost. Zrušení demokratických svobod a duchovní útlak měl být vyvážen poměrně vysokou životní úrovní. Stát doplácel na základní životní potřeby, zavedeny mateřské příspěvky, zvýšené rodinné přídatky, novomanželské půjčky - sociální politika slavila úspěch. Budují se rozsáhlá sídliště i rodinné domky, rozmáhá se chataření/chalupaření - většina obyvatel ustupuje od politiky a soustředí se na budování rodinného blahobytu. Občané spjatí s režimem si mohli pořídit nedostupné západní zboží v Tuzexu. Stoupal počet osobních automobilů v soukromém vlastnictví - ideálem většiny domácností se stala vlastní Škodovka. Rozvíjela se také nenáročná zábava - populární herci, zpěváci těžící ze spolupráce s režimem. V televizi nekonečné serály ze života prodavaček, kombajnérů, ale i funkcionářů KSČ. Ve školách sílil ideologický tlak, aby děti byly již od nejútlejšího věku vychovávány v duchu "vědeckého světového názoru" a lásce k SSSR a KSČ. Roste tlak na věřící občany, mladí jsou vedeni k ateismu. Kdo se víry nevzdal, přicházel o práci, děti nemohly studovat. Proti tomuto tlaku však byl i protitlak a všemožný tlak komunistů na oči a uši občanů vedl k pochybování o režimu, kterému skutečně věřilo čím dál méně lidí.
Pomníky socialismu	Zdar politiky měl být demonstrován i stavbami, které jednak měly

	kladný přínos pro rozvoj společnosti, ale také byly budovány ty, které měly monumentálně ukázat na sílu KSČ. Byl tak budován tranzitní plynovod do SSSR (podpoření závislosti na SSSR), došlo kvůli hnědouhelným dolům ke zbourání starého Mostu. Hospodaření bylo takřka bezohledné, nikdo nedbal na přírodu. Budování nových tepelných elektráren, zvýšení těžby uhlí - dopady i na zdraví obyvatelstva. Dálnice D1-D2 (Praha - Bratislava). V roce 1974 začalo fungovat pražské metro, jež mělo být stavbou česko-sovětského přátelství. Palác kultury v Praze měl být pomníkem socialistické péče o kulturu. Vzniká i spousta pomníků. Vše stálo mnoho peněz, které stát neměl a musel šetřit jinde - ve zdravotnictví, školství, ale i bytové zástavbě, která klesala. K pomníkům socialismu tak patří i zničená historická jádra měst, otrávené řeky a půda.
Charta 77	I přes normalizační tlaky o činnost SNB existovali lidé, kterým režim nebyl po chuti. Sdružovali se na přátelských setkáních, posílali protestní dopisy, pořádali neoficiální kulturní večery pouze pro zvané, rodil se hudební underground (Plastic People of the Universe), který vyhledávali hlavně mladí lidé. V protikomunistickém odboji měl úlohu i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který režim sice vtělil do právního řádu, ale bez úmyslu jej dodržovat. Na toto nedodržování poukazovali právě disidenti a vytvořilo se občanské hnutí pod názvem Charta 77, jež zformulovala své prohlášení (název vymyslel Pavel Kohout, úvodní prohlášení zpracovali V. Havel a Z. Mlynář). Chartu podepsalo přes 240 osob, zpočátku policie tomu nevěnovala pozornost, ale když ji jeli předat vládě, zasáhla, její členové byli krutě pronásledováni, domovní prohlídky, propouštění, vězení, odposlouchávání. Proti Chartě byla vydána tzv. Anticharta, kterou podepsali umělci poplatní Husákovu režimu. Charta 77 kritizovala vládu za porušování lidských práv, k jejichž dodržování se zavázala řadou dokumentů včetně samotné československé ústavy. Byla vydána 1.1.1977.
Blýskání na časy	Ohlas Charty 77 však byl velký, i v zahraničí, které nesouhlasilo s kampaní proti Chartě. Postupně ji podepisovaly další stovky lidí. Spojovala všechny odpůrce režimu. Vznikaly domácí diskuzní skupiny, podzemní univerzity, soukromé koncerty a divadelní představení. Státní bezpečnost pronásledovala vůdčí osobnosti Charty 77. Zlomovým momentem v politickém vývoji byl nástup M. Gorbačova, který vystoupil s programem přestavby socialismu a jeho demokratizace. Na nový kurz Moskvy, ač nerada, musela reagovat i vládnoucí komunistická elita v ČSSR. Gorbačov ale neodsoudil na návštěvě v roce 1987 obsazení Sověty v roce 1968. V 80. letech se začaly projevovat důsledky nešťastné hospodářské politiky - v letech 1981-85 došlo k nejnižšímu přírůstku národního důchodu od roku 1968. To vedlo k nespokojenosti dalších vrstev obyvatel, kteří doposud proti režimu nevystupovali. Veřejnost neuspokojil ani odchod Husáka z nejvyšší funkce v KSČ, nahradil ho ukázkově neschopný Milouš Jakeš. Ve druhé polovině 80. let

	začala veřejnost dávat stále větší odpor k vládnoucí skupině. Vzniká řada hnutí (např. Hnutí za občanskou svobodu, Společnost pro veselejší budoucnost aj.). První veřejné demonstrace v létě roku 1988 (výročí 20 let okupace sověty) a další 28.10., dále v lednu řada protestů (Palachův týden). Vyvrcholením projevů nespokojenosti bylo prohlášení Několik vět (červen 1989) - obsahovalo např. nepřímá výzva k odstoupení funkcionářů. Demokratické myšlenky šířily také Lidové noviny. Z mlčení vystoupila i katolická církev (v letech 1984-85).
Listopad 1989	Hnací silou protestu byli studenti, mladí lidé, kteří odsuzovali obojaké chování rodičů, kteří doma vystupovali jinak než na veřejnosti. Demonstraci naplánovali na 17.11. (50. let výročí uzavření VŠ). Aby se nedostali do rozporu se zákonem, obrátili se s žádostí o spolupráci na SSM - výsledkem byla dohoda, že demonstrace může být, ale musí se vyhnout středu města. Policie byla sice v pohotovosti, ale o nalomeném režimu svědčil fakt, že neměla zasáhnout silou. To se nakonec nestalo, a protože dav demonstrantů směřoval na Václavské náměstí (z Albertova), tak jej obstoupil kordón policistů a násilím demonstraci rozehnali. Záběry z toho, jak tvrdě policie zasáhla rozhořčila obyvatele (mlátili jejich děti) - lidé se začali dávat dohromady a byla opět protestní shromáždění - tentokrát bez zájmu pořádkových sil. Studentský odpor byl podpořen významnými osobnostmi, herci, umělci a 19.11. bylo založeno Občanské fórum (OF), které mělo reprezentovat nespokojené občany a jednat s komunistickým režimem - demokratický orgán se postavil do čela revoluce. Komunisté situaci podceňovali, někteří přemýšleli, jak neklidné období přečkat a neztratit své postavení. Ladislav Adamec (předseda federální vlády) pochopil, že většina členů předsednictva KSČ je pro veřejnost nepřijatelná a nikdo s nimi nebude jednat, ale snažil se kolem sebe utvořit středisko moci, která by s OF jednala. 21.11.1989 již demonstrovalo na 100 000 lidí, policie už nezasáhla vůbec. Ke schůzce vlády (Adamec) s OF (Havel) tak došlo 22.11. a 26.11. Vyšlo najevo, že komunisty přiměje k ústupu pouze hrozba lidového hněvu. Václavské náměstí bylo ozvučeno a představitelé opozice mohli promlouvat k více než 200 000 davu. Další shromáždění se konala po celé republice. Přes 500 000 občanů se shromáždilo 26.11. na Letenské pláni a o den později byla vyhlášena generální stávka, která ukázala, že komunisté již nemají žádnou podporu. Zástupci OF požadovali změny ve vládě a odstoupení těch, kteří nesli největší díl viny.
Vítězství demokracie	Generální stávka 27.11.1989 byla skutečným vítězstvím opozice a prohrou komunistické vlády. Ukázalo se, že nemají žádnou podporu. Adamec se bránil odstoupením vlády, což nakonec prosadil, ale došlo k zásadní výměně jejich členů. Programové prohlášení mělo obsahovat příslib svobodných voleb, záruky svobody shromažďování, tisku, slova, zrušení státního dozoru nad církvemi aj., dále zrušení Lidových milicí a zrušení závodních organizací KSČ. Tlak na vládu se vyplatil, i když nejprve Adamec

	nabídl “novou” vládu sestavenou 15 komunisty a jen 5 nekomunisty. Lidé začali znovu hrozit generální stávkou - tentokrát již na jednání přišli zástupci OF s vlastními návrhy, Adamce to zaskočilo, odmítl o nich jednat a 7.12. odstoupil. Dne 10.12.1989 se úřadu ujala nová federální vláda nazvaná “vláda národního porozumění” (min. financí Václav Klaus, zahraničí Jiří Dienstbier), v čele vlády stál sice bývalý komunista, ale s pochopením, Marián Čalfa. Jmenování nové vlády byl poslední čin Husáka, pak odešel do ústraní. Dne 29.12.1989 byl novým prezidentem zvolen Václav Havel, předsedou Federálního shromáždění o den později A. Dubček.
Hledání nových cest	Po 42 letech nesvobody, první svobodné volby, kandidovala i KSČM, vítězství dosáhlo OF a Veřejnost proti násilí. Proběhly také volby v národních vládách (Česko- předseda Petr Pithart, Slovensko- Vladimír Mečiar). Hned v únoru 1990 byla podepsána dohoda o odchodu sovětských vojsk (poslední transport 21.6.1991). Důležitá byla také očista veřejného života od spolupracovníků StB, jež byla v únoru 1990 zrušena. Parlament schválil tzv. lustrační zákon, který bývalým členům znemožňoval zastávat vedoucí funkce ve státní správě a státních podnicích.
Navracení majetku	Schváleny zákony o restituci - navracení majetku původním vlastníkům či jejich potomkům. Bylo třeba také předat státní majetek, který nepatřil nikomu do rukou konkrétních majitelů - zahájena tzv. malá privatizace (přechod do soukromého vlastnictví obchody, restaurace a další provozovny). Lidé poprvé zkoušeli sami podnikat. Následovala velká, tzv. kupónová privatizace - občané státu dostanou možnost levného nákupu, případně obdrží zdarma tzv. kuponové knížky s určitým počtem poukazů, za které mohou následně získat vlastnický podíl v kterékoliv státem vlastněné společnosti, která je státními orgány do kupónové privatizace uvolněna.
Rozchod se Slováký	Nejprve změněn název na Česká a Slovenská Federativní republika. Vztah Čechů a Slováků se řešil a po objevení myšlenky dvou samostatných států ji většina obyvatel odmítala. Pro politiky to však vzhledem k napjaté situaci okolo vlády ve federativní republice byla cesta. Z řad veřejnosti se ozývalo volání po referendu, které se nakonec nikdy nekonalo. Myšlenka rozdělení ČR a SR se stala předmětem úvah ODS. Proti umělému udržování Československa za každou cenu se vyslovil i předseda Občanské demokratické aliance Jan Kalvoda. Jednání o rozdělení vedli Václav Klaus a Vladimír Mečiar - po zdoluhavých jednáních přestalo k 1.1.1993 Československo existovat. Zejména ze strany slovenské bylo vedeno tak, aby k dohodě nemohlo dojít, což podpořilo i vítězství politické strany Hnutí za demokratické Slovensko.